

Striker Sándor

MARÓTI ANDOR BÚCSÚZTATÁSA Farkasrét 2021. szeptember 20.

[DOI 10.35402/kek.2021.4.12](https://doi.org/10.35402/kek.2021.4.12)

Tisztelt Gyászoló Család! Kedves Megjelentek!

Dr. Maróti Andor címzetes egyetemi tanár búcsúztatására jöttünk össze, Maróti tanár úrra emlékezünk itt a búcsú szavaival, s e búcsú nagyon sokunk számára egyszerre szakmai és személyes. Tanár úr több, mint 60 esztendő pályafutásának különböző szakaszaiba csatlakozhattunk be hosszabb-rövidebb időre hallgatóként vagy munkatársként, páratlanul hosszú pályafutása révén néhányan mindkettőként.

A gyászoló jelenlévők szinte mindegyike bizonyára értékes emlékeket őriz tanár úrról, s a mai búcsúztatás során arra törekszünk, hogy lehetőség szerint minél többen mondhassák el a búcsú szavait. Emlékeink szubjektívek, az enyémeink is.

Azonban vannak olyan sarokkövek, amelyek tanár úr pályafutását a személyes emlékek fölé helyezik.

Maróti tanár úr bő hatvan évvel ezelőtt, 1961. februárjának közepén kezdte meg oktatói munkáját az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészkarán az akkor létesülő Népművelési Szakcsoportban, a Könyvtártudományi Tanszék keretein belül. Pontosabban, ahogy ő maga is megírta fél évszázaddal később a képzés történetét feldolgozó kötetben, ekkortól indult oktatósszervezői munkája, mivel maga a képzés természetesen csak szeptembertől indult el.

Két momentumot nevezhetünk e korszaktól kezdve Maróti tanár úr szakmai életpályája sarokköveinek, melyek közül ugyanolyan kiemelkedőnek tartom oktatósszervezői munkáját, mint oktatói-tudományos tevékenységét.

Tisztelt megjelentek, kedves gyászoló család, tisztelő búcsúztatók, kérem, ne vegyék zokon, hogy tanár úr pályafutását az előbbi egyes szám első személyű fordulattal immár – az abból általam megtapasztalt és megélt közel fél évszázados hallgatói-tanítványi, majd szakmai és generáció-váltó tapasztalatok alapján – a személyes emlékek, mára már anekdoták felidézésével kíséreljem meg e néhány percben röviden összefoglalni.

48 évvel ezelőtt, 1973-ban magyar-népművelés szakos hallgatóként az utóbbi szakom révén lettem a

képzés hallgatója, s hamarosan Maróti tanár úr egyik tanítványa. Most először, Önök előtt kell elmondanom, hogy tanár úr számomra, őszülő, hátrafésült hajával, napbarnította arcával és halkszavú beszédével rendkívül hasonlított saját édesapámra,¹ de ezt a ténytet itt most félretereszem mondandóm végéig.

A tanszéken – mert azért mi tanszéknek neveztük a tanszéki csoportot – és a képzés során azzal kellett pozitívan meglepődve szembesülnöm, hogy rengeteg érdekes és hatalmas szakmai tudású ember tanít minket, külsősök és belsősök egyaránt. A teljesség igénye nélkül a tanszéki oktatók között akkoriban remek órákat tartott Király Jenő, B. Gelencsér Katalin, Bujdosó Dezső, Heleszta Sándor, F. Vankó Ildikó, s a „külső oktatók” között olyan elképesztően nagy neveket kaptunk, mint Németh Lajos művészettörténész, Andorka Rudolf szociológus, Bíró Yvette filmesztéta, Lukács József filozófus-vallástörténész, Vekkerdi László és Gazda István tudománytörténészek vagy éppen Szekfű András média-specialista, ugyancsak a teljesség igénye nélkül. Ki-ki az itt jelenlévők közül sok névvel gyarapíthatja egykori kitűnő tanáraink nevét, akik közül itt is vannak néhányan e szomorú búcsúzásakor.

S ez az akkori sokszínű minőség Maróti tanár úr kiemelkedő oktatósszervezői és vezetői érdeme. Visszatekintve, évtizedes tapasztalatokkal a hátunk mögött láthatjuk, hogy Maróti tanár úr teljes mértékben mentes volt a szakmai és vezetői hiúságtól. Olyan oktatókat hívott munkatársaknak és külső előadóknak a népművelés képzésbe, akik egy-egy szakterület nagyságai, és olykor igencsak különleges, esetenként másutt nem is igen eltűrt szakmai sztárjai, tudományos unikumok voltak. Más képzésekről is átültek óráinkra hallgatók. Egykori népművelés szakos évfolyamtársam, a mára már szociológus professzor Örkény Antal tartós külföldi ösztöndíja miatt nem tud most itt lenni, azonban kimentő levelében úgyszintén a fentiekre utalt, így fogalmazva: „Igazán neki köszönhetjük, hogy a népművelés-szak ilyen magas színvonalú volt, és ilyen fantasztikus sokat lehetett tanulni ott”.

¹ Dr. Striker Ottó György (1913–1992) címzetes egyetemi tanár, fizikusmérnök, feltaláló

Az egykori hallgatók büszkén lapozgathatják régi indexüket, hiszen olyan oktatóktól kaptunk jegeinket, akik közül sokan szinte legendává váltak tudományterületükön.

Maróti tanár úr két, szerényen meghúzódo vezetői erényét szeretném itt hangsúlyozni. Az egyik, hogy hihetetlenül kevés vezető van, aki nem bánja, sőt arra építi szervezeti egységének működését, hogy beosztottjai a saját területükön többet tudnak nála. Tanár úr évtizedeken keresztül erre törekedett, ezzel valósította meg ezt a rendkívül sokszínű képzést. Ő maga természetesen mindvégig folyamatosan hozzátette hatalmas és egyre bővített szaktudásának saját részét a tanításhoz a felnőttoktatás vagy a művelődésemélet területéről.

Maróti tanár úr másik hatalmas erénye az volt, hogy mindezt véghez tudta vinni egy néha nem éppenséggel barátságos környezetben. Tanár úr – visszatekintve ezt is látni – pontosan ismerte, az egzisztenciák tudományát. Ez Kossuth Lajos kifejezése a politikáról és annyit tesz, hogy valaki ismeri „a szükségszerűségek és a lehetőségek helyes felismerésének és azok szerint való cselekvéseknek” a mikéntjét. A mögöttes oktatáspolitikai szféra a népművelés-szak indításakor lefektette irányelveit, melyeket B. Gelencsér Katalin idézett fel a pesti képzés 50-ik évfordulójára készített kötetben. Ez tartalmazza többek között, hogy olyan népművelőket képezzenek, akik (többek között) rendelkezzenek a „marxista-leninista világnézettel, marxista művelődéspolitikai szemlélettel”. Két adalék a vonatkozó szükségszerűségek és lehetőségekről. Az 1960-ban íródott dokumentumhoz képest – ahogy arról Maróti tanár úr ugyanebben a kötetben beszámol – a tanszékcsoport vezetőjének 1961-ben olyan személyt neveztek ki, akinek pártfőiskolai papírjai voltak csak, így tehát a másik oktató szükségszerűen a pártonkívüli Maróti Andor lett, mivel neki volt egyetemi diplomája. Ugyancsak visszatekintve, így már érthető, hogy annak idején Maróti tanár úr nem javasolta felvételemet népművelés szakra, mivel a felvételi dolgozatomból számára úgy tűnt, hogy nem igazán marxista nézeteket képviselek. Felvettek – de a részéről ő szólt.

A szükségszerűségek és lehetőségek felismerése tanár úr részéről nem csak az oktatói sokszínűség megszervezésében mutatkozott meg – ám ez is csak utólag látható ilyen világosan. Maróti tanár úr folyamatosan teremtette meg a népművelő-képzés szakirodalmának elméleti tananyagát, többek között szöveggyűjtemények összeállításával. A hetvenes évek hallgatóiként akkor számunkra

kelet-európai szerzők írásait véltük felfedezni, esetenként nem igazán érzékelve, hogy a szerző például jugoszláv. Azután apránként bekerültek a nyugat-európai tudományos írások.

S ez immár Maróti tanár úr tevékenységének második sarokköve – tudományos-oktatói alkotótevékenysége. Összeállította és szerkesztette szöveggyűjtemények köteteit – sőt számos tudományos művet le is fordított. Egy angol felnőttoktatás-filozófiai egyetemi szakkönyv fordításával engem bízott meg 1982-ben – hiszen tanár úr elsődleges tudományos idegen-nyelve a német volt – és amikor ezt megtettem, megkérdezte tőlem, a nemrég végzett hallgatójától (!), hogy melyik fejezetét tartanám fontosnak a szöveggyűjteménybe tenni. „A szabadságról szólót” – vágtam rá azonnal. És nagyon meglepődtem, hogy valóban bele is tette. Jól esett.

S itt most, ennyi évtized után, összegeznünk lehet, hogy Maróti tanár úr oktatásszervezőként a tanárok megválasztásával, s ugyanakkor tudomány-szervező tudósként az oktatás tananyagának összeállításával egy sokszempontú, sokszínű tudás-átadás eszméjét követte.

Műveltség- és tudásközpontú értékrendszert képviselt – egyáltalán nem tekintélyelvűt. Egykori tanítványai közül bizonyára mások is hasonlóan éreznek, hiszen több évtizedes közművelődési szervezői-vezetői munkáját követően a jeles szakember, Salamon Hugó is – amikor jelezte, hogy nem tud ma itt lenni – szükségesnek tartotta súlyos szavakkal hozzátenni levelében, idézem: „a tanszék szelleme az én munkám lenyomata”.

Maróti Andor tehát a saját pályafutását is a képzés igényeinek rendelte alá. Amikor a tanszékké válás feltételül szükségesnek tűnt kandidátusi fokozatának megszerzése, habozás nélkül, tehát a tanszék, s nem pedig saját érdekében azonnal megtette. Nem rajta múlt, hogy a tanszéki rangot mégsem kapta meg a képzés.

Ismét idézem Örkény Antal néhány nappal előtti levelét, hiszen jeleztem neki, hogy Önök előtt itt idézni fogom: „Fantasztikus értékvezérelt ember volt, és az értékvilága értelmessé tett egy amúgy nem jól hangzó szakterületet”.

Az 1990-es évek felsőoktatás-politikai döntéseit sajnos olyanok hozták meg, akik a népművelő-közművelődési szakemberképzés értékvilágát nemigen ismerték belülről, s leginkább azért zsugorították, mert „nem hangzott jól”.

Maróti tanár úr azonban folyamatosan tágította a szakterület horizontját, sőt, az élethosszig tartó

tanulás példaadó személyiségeként önnön tudományos felkészültségét is. A nyolcvanas évek végén – amikor immár saját hatvanas éveit megkezdte – tudományos igényűre fejlesztette angol nyelvtudását, melynek magas szintjét nemzetközi szimpóziumon, és később az 1997-es V. UNESCO felnőttoktatási világkonferencián is megtapasztalhattuk.

Végezetül, hozzá kell tennem, sőt, ki kell emelnem, hogy ezt követően is folyamatosan lépett előbbre, tudományos alkotóteljesítménye egyre inkább kiteljesedett. Napjainkban, amikor a tudományos publikációk a fiatal tudósok-oktatók teljesítményének nehezen teljesíthető mérőszámai, egészen páratlan, hogy Maróti Andor 75 éves korának betöltése után bő húsz tudományos írásművet jelentetett meg, köztük számos önálló könyvet. A kultúraelmélet hazai legkiemelkedőbb teljesítményét alkotta meg a „Sok szemszögből a kultúráról” kötetével 2005-ben, amelyben különböző elméleti humán tudományterületek kultúra-koncepcióit összegezte, elsősorban az egyetemi oktatás részére. Amikor pedig átvettem tantárgya oktatását, a megszokott halkszavú szelídségével, csendes és egyben nagyon igényes szakmai vezetői attitűdjével ült be első óráimra, hogy meggyőződjön arról, képes vagyok-e e tudás megfelelő átadására.

S most e búcsúztatást egy még személyesebb élménnyel kell zárnom. Már említett édesapám – aki, mint említettem, sok mindenben hasonlított Maróti tanár úrra, tehát korántsem csak abban, hogy ő sem tartott engem eléggé marxistának –, tehát édesapám az ő halála előtt egy dossziét hagyott maga után az íróasztalán. Az volt ráírva nyomtatott betűkkel, hogy „TENNIVALÓK”. Kinyitottam, és nem volt benne semmi. Apám mérnök volt, le kívánta zárni a dolgokat. Nos, Maróti tanár úr is egy dossziét hagyott maga után. Ez a dosszié azonban nem üres: utolsó kéziratát tette bele.

Maróti tanár úr nem lezárni kívánta életét és munkásságát. Ő bölcsész volt és tanár: azt akarta, hogy olvassuk és folytassuk, amire egész életében törekedett. Folytassuk a műveltség átadását, annak a sokszínűségből álló kultúra- és világmegértésnek az átadását és bővítését, mely sokszínűség együttesen a fényt, a tudás fényét hozza életünkbe, melytől az emberi élet emberi értékévé válik.

Búcsúzom most Maróti Andor tanár úrtól, akinek élete immár megszakadt.

Búcsúzom Bandi – köszönettel azért, amit nekünk átadtál, a tudás fényéért, amit ránk hagyományoztál.

2021. szeptember 20.